

quibus utebantur in acquisitione loci Tunal. N. Aquilam significat, qua ibidem nidulabatur. O Habitationem sive mansionem eorum. Quæ sanè omnia nil acuminis & arcani continere nemini dubium est. At enim secus existimasset vir ad stuporem usque eruditus, si aut Codices eas figuras interpretantes à nostris conscriptos ad manus habuisset, aut vivum Interpretem nactus esset, quo de ijs & cæteris doceretur, in quæ facile, citra piaculum quidem, errasse notavit D. Carolus de Siguenza & Gongora, addictissimus si quis ullus P. Kircherio, obiter hæc attingens in Politicarum Theatro virtutum præludio 3. pag. 17. Quod ne pro arbitrio nostro dictum videatur, non abs re erit pauca indigitare ex ijs quæ Kircherius ipse habet tom. 1. Œdipi item Ægyptiaci syntagmate 5. pag. 817. & seq. cap. 5. cujus titulus est: *De Religione Americanorum Ægyptiacæ Parallela*. Multa postquam fusè describit pristinae Americanorum idololatriæ, Templaque Ægyptiorum exemplo mystica quædam in modum Pyramidum ædificata refert, ac depromptam à Ferdinandi Cortezij scriptâ narratione ob oculos ponit Figuram Fani Horcolivos (lege *Huitzilopochtli*) Numinis Americani; ad extremum subjungit: *Multa mihi hoc loco de mysticis hujus Idoli imaginibus, quarum interpretationem ex PP. nostris Mexicanis percepi, dicenda forent; verùm quando quidem ea alteri loco reservavimus, supervacaneum esse ratus sum, ijs hic diutius inharere. Sufficiat interim hoc loco Americana ad Ægyptiacam idololatriam affinitatem, quo unice collimabamus, demonstrasse.* Hæc Kircherius, è quibus conficimus duo instituto nostro quam opportuna.

Pri-

Primum, mysticas in Mexiceis Idolis agnovisse significaciones, ubi Patres Societatis JESU Mexicanos ea de re loquentes audivit vir doctissimus. Secundum, Mexicanam idololatriam Ægyptiacæ parallelam non dubitasse; quarum cum affinitatem & alij nostrates agnoverint, & præ cæteris compertam habuerit citatus supra, nec sine laude memorandus Siguenza, erutam studio ejus è Mexicanis antiquissimis monumentis authographis, unàque convenientiam & in putandis annis & in habitu & cetera consuetudine politicâ & religiosâ, nullus ipse anceps fuit in eorum sententia tutanda, quam multi tenent à se allegati in dicto Præludio, pluribus edocens Mexicanos ab Ægyptijs progenitos, à quæ unâ cum sanguine cætera hauserint, & quod propius argumento nostro est, Characteribus Hieroglyphicis litterarum instar fuisse usos. Sed de ijs hætenus. Modò ad alia antiquorum eruditionis Mexicanensium documenta stylum convertamus oportet.

ANTELOQUIUM IV.

Illustria aliquot monumenta traduntur, quæ proximè dicta illustrantur atque firmantur, ulteriusque priscorum eruditio Mexicanensium validè asseritur.

JAm verò locupletes dictorum testes asseramus par est. II porro tot sunt, ut multi essemus,

nec sine lectorum fastidio, si cunctorum sillabum
texeremus. Ea propter notiores famosioresque da-
bimus, qui aut Mexicanorum Volumina, ut dixi-
mus, Characteribus & Imaginibus exarata com-
mendant, aut Kalendaria ingeniosè constructa ex-
hibent, aut Poematia indignant, aut cætera inge-
nij & doctrinæ argumenta pandunt & laudant. F.
Joannes de Torquemada in Monarchia Indica tom.
1. lib. 1. cap. 11. pag. 30. Editionis Madritanæ
anni 1723, & in Procemio lib. 2. pag. 75. & lib. 4.
cap. 19. pag. 395. & alibi, Cogolludo in Hist. Ju-
catanensi lib. 4. cap. 6. pag. 189, & lib. 6. cap.
1. pag. 309. Betancurtius in Theatro Mexica-
no secunda part. capp. 5. 6. 7. à pag. 61. & ali-
bi. Henricus Martinez in Repertorio temporum
& Historia naturali Novæ Hispaniæ tract. 2. cap.
9. pag. 105. Illmùs. D. D. F. Franciscus Nu-
ñez de la Vega, in Constituit. Diocesanis Epif-
copatus Chiapensis in Præambulo §§. 28. 29. 30.
31. & tit. 30. §. 2. Ludovicus Becerra Tanco,
in Felicitate Mexicea, seu de Apparitione Ima-
ginis Guadalupix Virginæ pag. 42. Editionis Ma-
dritanæ anni 1745. & alibi ejusdem Opusculi.
P. Florencia in Historia ejusdem Guadalupanæ
Imaginis cap. 15. fol. 29. col. 2. Rea in Histo-
ria Provinciæ Michoacanensis Franciscanorum lib. X
1. cap. 5. fol. 8. col. 1. & alibi ejusdem Ope-
ris. P. Acosta in Historia naturali & morali In-
diarum lib. 6. cap. 7. D. D. Joannes de Solor-
zano de Jure Indiarum tom. 1. lib. 2. cap. 8.
n. 96. F. Antonius à Matre Dei, Pintrianus, Car-
melita Excalceatus in Præludijs Ifagogicis prælud.

2. dub. 2. & § 2. n. 22. pag. 163. Boturini in
Idæa novæ Hist. generalis Americæ nostræ, & in
Catalogo Musæi Hist. Indici tertio quoque verbo.
Illmùs. D. D. D. Josephus Adame & Arriaga in
Imperiali Mexicana Univerfitate illustrata pag.
567. n. 2241 & 2242. Gomara in Historia
Mexicea tom. 2. fol. 213. D. Antonius de So-
lis, in Hist. Expugnationis Mexicæ lib. 2. cap.
1. Garcia in Origine Indorum Novi Orbis lib.
4. cap. 22. pag. 238. Edit. novissimæ, cap. 23.
pag. 246, & cap. 24. §. 1. pag. 251. & §. 7.
pagg. 232. & 233. Ut verò multa paucis com-
plectamur & demus Emmanueli Martino, viro
Eruditis exteris addictissimo, placet hic Erudi-
torum Lipsiensium fragmentum transcribere, quod
extat tom. 8. supplem. pag. 301. ubi: *Periegesis*
vel *Iter per universum Orbem Authore D. Joanne Fran-*
cisco Gemello Carrero (quem Lipsienses ipsi Doctissi-
imum virum Neapolitanum & Jctum apellant) ex-
hibetur. Lectu digna est descriptio hujus Orbis (Mexi-
ci) Regionisque ab Authore facta; Adium pulchritudi-
ne Italia urbibus parem, feminarum Italis superiorem esse
prædicat; incolarum centum millia, &c:: Curiosissima
sunt in primis duo monumenta ab Authore tom. 6. pagg.
28 & 45. exhibita, quorum altero tota gentis Mexicana
Chronologia inde ab ortu ejus, unà cum notabilioribus even-
tibus & fatiis; altero Cyclus secularis Mexicanus, utrumque
per Symbola & Characteres hieroglyphicos representatum. Tace-
mus Pyramides duas Soli & Luna dicatas, eorumque Ima-
ginibus ornatas, ex saxo prægrandi, que tamen ab Hispanis
confracta everfaque jacent. Vindicavit hac omnia ab interitu
quem Hispanorum ruditas minabatur (hæc scilicet est
repe-

repetita ab exteris in nos cantinela, & ab Alo-
nensi Decano plenis buccis iterum atque iterum
decantata) Juan de Alva Dominus de Cetzicalgo, &c.
qui ex Regibus Tezcuci descendebat, explicavit vero eadem
D. Carolus de Siguenza & Gongora Cathedraicus & Pro-
fessor Matheseos Univerſitatis Mexicana in ſua Cyclogra-
phia, qui & idem edidit alium Tract. ſub titulo *Libra Astro-
nomica*: Quantum ad reliqua Author exercitationibus &
examinibus Academicis quarumlibet Facultatum in Univer-
ſitate Mexicana crebro ſe interſuiſſe teſtatur. Hactenus Eru-
diti Lipſienſes forſitan Emmanuelli Martino non
arrifuri, à queis in Novis Supplem. tom. 1. pag.
403. ejuſdem ſtyli ethnicismus carpitur non
injuriâ.

ANTELOQUIUM V.

Antiquorum Collegia & Gymnaſia
Mexicanenſium Indorum á graviffi-
mis Scriptoribus bono in lumine co-
llocantur.

QUò longius ac longius barbariem propul-
ſemus ab Indis Mexiceis, atque ab incitiâ
de qua incuſari ſolent injuſtè, etiamnum
& iterum eos vindicemus, operæ pre-
tium exiſtimamus, ſi eorundem Scholas & pro
inſtituendis pueris & juvenibus Collegia & Gym-
naſia in medium & publicum adducamus, excrip-
tis non domesticorum modò teſtimonijs, ſed ex-
terorum eruditionis nomine inſignium. Agmen
ducat laudatiſſimus Belga Juſtus Lipſius in Lova-
nio

pag. 106.
nio lib. 3. cap. 6. cui titulus: *Vetus Academicarum
ſpecimen in Oriente, itemque Ætiopia, Africa, & Novo Orbe*
Ibi: Apud Mexicanos lego Scholas in Templis fuiſſe, & ad
eas divites præfertim nobileſque filios ſuos miſtrare ſolitos ab
anno ætatis 5. ubi à Præceptoribus ſuis docebantur, coercen-
tur, nec egredi ſas erat. Et ad uſum juvenutis hujus, terra
& agri erant, à quibus fructus & annonam colligebant. Hæc
Lipſius, cujus veſtigia ſequitur eruditus admodum
Conſiliarius Hiſpanus D. Laurentius Ramirez de
Prado in Notis ad Luitprandum pag. 424. Suc-
cedit Joannes Henricus Alſtedius in Encyclopæ-
dia Scientiarum omnium tom. 2. lib. 18. part. 3.
Geographiæ cap. 4. §. 5. pag. 566. *Hiſpania no-
va, que aliàs dicitur Hiſpania magna, & Regnum Me-
xicanum, cultiſſima eſt omnium Regionum totius America.*
*Hic eſt Urbs Mexico duodecim Italicis milliariis in circui-
cuiu patens, & Veneta Urbis in morem undique navigabi-
lis. Habet quingenta incolarum millia. Eſt Urbs totius Or-
bis maxima. Eſt ibi Schola celebris. Laurentius etiam Be-
ierlinc in Theatro vitæ humanæ, tituli Academia,
verſu America, ejuſdem Gymnaſij memot eſt. Ge-
rardus Mercator in Atlante minore à I. Hondio
aucto & illuſtrato Amſterodami ex Officina Joan-
nis Janſſonij 1634. pag. 163. inquit: *Fuerunt in hiſce
India partibus plurima & quidem ſuperba & magnifica
Templa Adolis conſecrata, & cetera. Fuit in Urbe Mexico
celeberrimum Templum Itzhipuztli, ambitum ampliſſimum
habens atque aream intus pulcherrimam. In primis verò res
admiratione digna cura quam Mexicani gerebant in educa-
dis liberis, certo ſcientes nihil eſſe in tota rerum univerſitate,
quod plus adjuvamenti ad rectum rerum tum privatatum tum
publicarum conſtitutionem adfert, quam pueritum diſciplina. Quod**

verò exteri Authores à nostratibus isthac mutua-
ti sunt, libet indicatos supra consulere, præsertim
Hieronymum Roman lib. 3. citati Operis cap. 5.
& Betancurtium p. 80. Quis addimus P. Joannem
Eusebium Nierembergium in Historia Naturæ
maximè peregrinæ lib. 8. cap. 22. ex Doctore
Francisco Hernandez septuaginta octo partes maxi-
mi Delubri Mexicani politissimè describentem, c.
verò 26. Ministros deorum enumerantem, ubi
Mexicon tehuatzin dictum gentis idiomate, Patriar-
chæ similem indicans, atque ejusdem cætera mu-
nia, inquit: *Ad eum spectabat curare ut que ad cul-
tum deorum pertinerent, in quibusque Oppidis atque Provin-
cijs Mexicano parentibus Imperio diligenter atque exquisitè
peragerentur secundum leges ac ritus antiquorum Pontificum
& Sacerdotum, ac præcipue que ad educationem juvenum
instituentur in Cœnobijs Collegijs vè, vocatis Calmecac. In
månere eum judabat quidam alius vocatus Vitznahoac tehuoa-
tzin, nec non alius Tepantehuoatzin cui præcipua cura erat,
ut qui in cunctis Calmecac Provinciarum, que subjecta erant
Mexico, educabantur, aptè commodèque gubernarentur atque
instituerentur.* A Torquemada & Betancurtio etiam
habemus, præter Gymnasia Mexicanensia in ipsa Ur-
be Imperij capite condita & frequentata, alia quo-
que floruisse apud Tezcucanos, potissimum reg-
nante Nezahualcoiōtl, qui Imperatori Mexico iu-
berat, Nam ut erat insigni prudentiâ, hujus ope-
râ Academiæ instar constitutus fuit cætus Poeta-
rum & Musicorum, magno apud Tezcucanos nu-
mero, eorumque etiam qui Astronomiam colebant,
& Historias ornabant, artibusque alijs se se exer-
cebant, ut collatis rebus atque discussis, in dies
exerc-

exercitiores evaderent & doctiores, dato ipsis Præ-
fide filio suo Xochiquetzaltzin nomine. Ita Torque-
mada habet tom. 1. lib. 2. cap. 41. pag. 147, qui
ad calcem cap. 45 ejusdem libri pag. 156 me-
moratum Regem poetica laude exceluisse tra-
dit, & ejusdem canticum ad mores formandos com-
positum laudat, exordiumque transcribit: *Xochitl,
Mamami in Huehuetitlam &c.* Alium itidem inter Tez-
cucanos Reges insignè commemorat Nezahualpilli
dictum eodem libro c. 64. p. 188 scrutandis sideri-
bus deditum, tantoque Astronomiæ studio & amo-
re flagrantem, ut quotquot ea scientiâ tinctos ubi-
que sui Regni novisset, in Aulam acciret secum
eis de rebus communicaturos, & nocturno tem-
pore stellis & cælo invigilaturos, cui negotio de-
stinaverat atque ex arte composuerat Ambulaetrum
palatii superius, quod proprijs lustravit oculis Tor-
quemada.

ANTELOQUIUM VI.

Mexicanorum in Poetica studium &
Oratoria traditur: peritia in rebus phy-
sicis exhibetur, & quibus utebantur,
Leges innuuntur, tum alia ingenij
signa paucis notantur.

Non is solum, quem mox diximus, Rex
Tezcucanus Musis litare, excipereque
festivè canentes usu tenuerat, sed & alij
Reges & Imperatores politissimique Mystra & Sa-
pien-

piantes. Poeticis enim numeris delectati, epica carmina concinebant prælonga, puerisque addiscenda tradebant, ut præteritarum rerum memoriam dulcedine metri conditam in ipsos facili negotio instillarent, & ad posteros etiam transmitterent, deque præsentibus, qua ætate carmina fundebantur, illos docerent. Atque his artibus Historiam Americæ omnem, & characteribus picturatam in Voluminibus, & repetitam Canticis, sartam textam ad adventum usque Hispanorum servarunt, qui demum Indorum consuetudine & usu, vivaque doctiorum voce eruditi, Libros Europæorum more confecerunt quam plurimos & Historias absolutissimas. Alia præterea concinnabant Poemata, & mores concernentia & Herorum præclara gesta, & genialibus diebus, lusibus, choræis, & similibus agendis metro aptissima. Egregiam itidem operam exhibuere in ornato dicendi genere, quod & Magistri multo usu exercitationeque sibi fecerant familiare, & his tradebant juvenibus quos Rhetoricis efformabant præceptis, Oratores que olim initiandos, divite suppellectile loquendi copiosissimo & elegantissimo Idiomate accurate instituebant. Hinc natae fuerunt Orationes minime incultæ, quæ in Historijs Mexicanis Hispanorum calamo scriptis leguntur ab Indis profectæ, nec ab hispanicè narrantibus scribingentibusque confectæ, ut opportunè animadversum voluit P. Acosta indicando postmodum loco. Physicam excoluisse, cum apud Scriptores alios habeamus, tum præsertim apud politissimum Historiographum D. Antonium de Solis, cujus in Expugnationis Mexicæ lib. 3. cap.

cap. 14. legimus, amantissima Imperatoris Moctezumæ urbana viridaria floribus & herbis salutaribus undique regni conquestis affluentia, proque tuenda valetudine destinata, à Physicis ejus diligenter excoli solita, studentibus florum atque herbarum nominibus, vi & indoli, ut appositissima pharmaca præpararent, libenterque omnibus impertirent optantibus, pro Imperatoris genio, sæpe de exitu interrogantis, felicemque cum esset, sibi gratulantis atque plaudentis. Quid verò Leges pro Republica moderanda ab Imperatoribus constitutæ Mexicæ Sapientum consilio & Prudentium, nigentis culturam & ingenium præferunt? Porro tam sunt illæ quæ ad politicam æconomicamque societatem attinent rationi consentaneæ, ut si veræ Religioni conjunctæ fuissent, optari nil præterea valuisset ad solidam integramque vastissimi Imperij felicitatem. Eas enim verò animo reputans F. Hieronymus Roman, vir, si quis ullus, in totius Orbis Rerum publicarum, quas descripsit omnes, usibus eruditus, innullaque Indis consuetudine junctus, apud quos nunquam fuit diversatus, ut cap. 4. lib. 2. indicati supra Operis, palam scripserit, impatienter gravatæque eos audire, qui Indos belluis similes, & abjectis esse ac sordidis mentibus inquit, hac, alias inter, ductus ratione, quod prudentissimas Leges cõdiderint, utque vigerent ac fervarentur strenuè accuraverint, de quibus multa sunt lectu digna in recensitis mox Historiographis. Jam verò (ne hoc prætermittamus) quanto Indi nostrates ingenio fuerint etiam in mechanicis rebus, libet paucis innuere verbis allati supra Ge-

rardi Mercatoris pag. 637 sic scribentis: Sunt In-
di rerum Mechanicarum egregij Artifices, presertim in con-
textendis varijs avium plumis & ferarum pellibus admiran-
dâ varietate: Qui & laborum tam sunt patientes, ut sapi-
sime integro die cibum non sumant, ut speciosus concinent &
aptent vel unicam plumam, eandem omni ex parte contem-
plantes, tum ad Solem, tum in umbra, ut percipiant, magis
ne recta an inversa conveniat, erectis an deflexis crinibus.
Itaque ex plumis animal quodcumque, aut florem, aut her-
bam tanta dexteritate mentiuntur, ut videantur ad verum
expressisse. Aurifabrorum prima & precipua est conditio &
pre ceteris artificiosa: adeo quidem ut res quasvis ad vi-
vum exprimant: Valentque plurimum fusionis artificio, adeo
ut vel herbas quasvis, tum res minutissimas fusione fin-
gant tam exquisitè, ut à naturalibus differre non dicas. So-
la Mexicana Civitas omnem politicam & vivendi rationem
totius Novæ Hispaniæ patefacit &c. Sunt in hanc rem
confertissima testimonia, quibus & Lectores for-
sitan gravaremus, & extra oleas ferri videremur
ea si explicatius tradere animus esset, quæ mutua-
ri à signatis supra Historiographis earum avidus
poterit. Ne verò morosiores simus, alijs præter-
missis de antiquorum Mexicanensium eruditione
testimonijs & documentis, ad Emmanuelem Mar-
tinum revertamur, atque unâ cum eo
sedeamus ad calculos.

ANTELOQUIUM VII.

Priscos Mexicanos non injuriâ sapien-
tes inter censendos esse, rectâ demum
consecutione ex hactenus datis infer-
tur, injutiusque eorundem Nationi
Alonensis Decanus probatur, si eos
in Epistola sua indigitavit & stylo
confodit.

Colophonem ut argumento, cui hactenus
institimus, & auream coronidem impo-
namus, Proto-Martyris Stephani verbis,
quæ habentur in Actis Apostolorum cap. 7 V
22. opportunè ad rem nostram utemur: Et eru-
ditus est Moyses omni sapientia Egyptiorum. Ecquæ verò
Egyptiorum sapientia fuerit seiscitanti reponit Cor-
nelius Alapide præclarus Sacrarum litterarum In-
terpres, & ipse omnibus litteris eruditus, in ad Exo-
di Commentarijs cap. 2. V. 10: Porro sapientia Egp-
tiorum erat duplex, ait Philo, & Justinus quæst. 25. ad
Ortodoxos. Prima aperta ac omnibus exposita, nimirum Geome-
tria, Arithmetica, Astralogia & Musica: Secunda Hieroglyphica,
quæ per Symbola gravissima Physicæ, Theologiæ, & Politicæ
Facultatis mysteria edocet; hæc ergo omnia quæ & Medici-
nam, inquit Clemens, didicit Moses. Hæc sapientientissi-
mus vir. Jam verò quòd ad primam spectat sa-
pientiam, Mexicanos Indos ea floruisse dubitave-
rit nullus, qui fidem ijs dederit quæ præscripti-
mus monumentis gravissimis, eorundem non in-

memoratis solum Facultatibus peritiem & usum
docentibus, sed verò etiam in Oratorijs & Rhe-
toricis exercitationibus. Qui ergo è Sapientum albo
expungantur, & versati in vastissima litterarum
solitudine exsibilentur, atque ita barbari & in-
cultissimi traducantur, eorum ut nemo sit ullus qui
aut docere possit, aut sciat aliquid, vel scire cu-
piat, & à litteris non abhorreat? Ad secundam
sapientiam Egyptiorum si animum advertamus, à
Physicis tractationibus & doctrinis Indos haud
quaquam alienos credemus, ubi scripta Anteloquio
præcedenti meminimus; si verò perscrutemur mo-
numenta Hieroglyphicis litteris tradita ab ipsis,
multa nobis Volumina suppetent Theologica nun-
cupanda, eo ipso jure quo profecta ab Ægyptijs
superstitioni deditis, Theologica audiunt, hoc est,
de Idolis suis & divis figuræ & symbola, & eo-
rum etiam quæ ad id genus religionis & cultus
spectant. Nec Politicæ rei Hieroglyphica desunt
Mexicanensia abundè conscriptis Annalibus ab
usque Imperio condito ad Moctezumæ postremi
Imperatoris ætatem, bellis, expugnationibus, mo-
litionibus, & actibus cum amplificandi Imperij, tum
etiã moderandi ac regendi gratiã, opportunè signa-
tis. Quæ cum ita habeant, deest profecto nil
quo minus Egyptijs eruditos dicamus Mexiceos
Indos in abstrusiori, & quam secundam diximus,
Ægyptiorum sapientia; palamque fit, injuriã ipsos
prægrandi ab ijs affici, qui belluis eos supparet &
similes credunt, ignorasseque pænitus Mexiceas
omnes antiquitates, famosissimosque etiam Euro-
pæos Authores Historicos cum primis & eruditos,
erudi-

eruditum Alonensem Decanum acerbè Indos &
indigenas omnes exagitantem. Jam verò ubi ve-
teribus deditum scrutandis Romanarum inscrip-
tionum exuvijs virum, alta, qua tenebatur Mexi-
canensium ignoratione rerum, liberare conati su-
mus; non abs re erit, credimus, si veteris etiam
Mexici speciem ei subjiciamus exteri coloratam
Authoris calamo, politissimi P. Joannis Bisselij è
Societate JESU *Argonautici Americanorum lib. 13. n.*
4. pag. 343 & seq. Editionis Gedani apud Ægi-
dium Janssonij à Vvaesberge. 1698. ita scriben-
tis. Mexicana tamen regionis potissima, praeque cateris His-
pania Nova terris gloriã: non modò, quod Regnum antehac
late reliquis eminuit, ac jura dedit quacumque patet in
Septentrionem America: sed etiam ob Mexici Principis ur-
bium majestatem: quæ sedes quondam imperij fuit. Sed tunc
etiam Temistitanum, diversissimo nomine, dicebatur: quæ nunc
passim à Fontibus & copia scatebrarum, quibus circumluitur, Me-
xicum nuncupatur, id exprimente gentis linguã. Sita quon-
dam urbs hac fuit, Venetiarum exemplo, super ingentis la-
cus medium. Is, gemino sinuatus stagno, passuum quinqu-
aginta millibus ambitur: totidem circumquaque super ripam
extructis urbibus. Nam quinquaginta fuisse, constans
est eorum narratio, qui vetus Mexicum oculis subjecerunt.
Addunt; earum singulas decem millibus plus minus domuum
superbisse. Sed longissimè super has omnes caput erigens Me-
xicum, tanquam ex annulo gradi gemma pulchrior & ex-
tantior; in medio cunctarum posita, cunctas facillè despicie-
bat. Etenim Orbis totius urbium (si modò fama credimus)
spatiosissima; tectorum turriumque plusquam septuaginta quin-
que millia surrigebat. Præterea lemborum, quos Canoas ipsi
vocant, quinquaginta millibus assiduè circumnavigabatur. Quem

numerum nec hodierni quidem Mexici populofitas succidit: quippe non rarioribus, atque quondam, per stagnum excursibus recursibusque distenta. Post multa verò quæ rædij vitandi causâ mittimus, pag. 346. ita concludit: Porro planitiem, in qua surgit, vallant circumfusi quaqua versum colles, humili, sed tamen vernante semper, divorum amentitate. Remotiora verò, quæque duriozem nacta sunt auram, in montes erigantur. Et tanquam amphiteatro gradatim eminent, jugis super juga scandentibus, quæ cuncta rivibus anpositis, æternaque glacie rigent. Hactenus Biffelius Amphitheatrum describens Mexiceum, quod tamen, credimus, flocci ducet Martinus, Theatrum recogitans Saguntinum, de quo à se primùm detecto sibi gratulatur, contranitante virò erudito D. Joanne Martinez de Salafranca in Diario Litteratorum Hispaniæ tom. 3. à pag. 189. sensumque suum Mari Arcij Syracusani testimonio probante, jam inde ab anno 1554. edito Dialogo Theatrum illud commemorantis.

ANTELOQUIUM VIII.

Emmanuelis Martini ignorantia de Mexicana eruditione ab eo tempore quo excoli ab Hispanis America cæpit ad usque ætatem nostram, aperitur, & in scribendo temeritas confutatur.

Hactenus, neutiquam spernendam Indorum Mexicanensium eruditionem, qua retro claruerunt, in Theatrum deduximus

nus, ostendendi ergo quam sint vel ipsis injuriosa, & à vero aliena quæ Decanus Alonensis scripsit. Quoniam verò non Indos ille veteres cogitavit, sed novos indigenas, in iisque, & Hispanos in America natos, & alibi genitos viros in ipsam ascitos, quos ad unum omnes quàm longissimè distitos credidit à Minervæ sedibus & pomærijs, ejusdem ut in hisce rebus ignorãtia scribendique temeritas aperiat & propulsetur, è re nostra est. Quo te conferes apud Indos, inquit, in tam vasta litterarũ solitudine? Ita ne, bone? Hanc ut dedoceare non opinionem dicimus, sed temeritatem: vel ut enucleatius dicamus, amentiam, quanta in vastissima litterarum solitudine litterarum Domicilia duobus ab hinc seculis condita cæperint, in diesque ad delicias usque sapientissimorum hominum effloruerint, paucis audito. Sunt apud Americam Mexicanam Universitates seu Academia Regiaque authoritate condita Mexicana, quæ Princeps est, & ante duo secula, Carolo V. Cæsare, constituta: Hispaniolensis, Goatemalensis, Habanensis, Garaquensis, Jucatanensis, in quibus Europæorum more Scientiæ omnes traduntur & Facultates, Gradusque Academici ad Doctoratum usque pro scholarium & candidatorum meritis, singulis destinantur. Sunt Collegia, Seminaria, & id genus Athenæa pro instituendis adolescentibus & omnigenâ formandis eruditione. Quot verò si quæras isthæc Domicilia scientiæ sint, haud facili, forsanique incredibili Tibi supputatione dabimus. Id exploratum certumque habemus, quod ad Mexicanam Academiam spectat, sexaginta non minus Lycea esse,